

SCURT EXCURS ASUPRA SINUCIDERII ÎN BUCUREȘTII ANILOR 1900¹*

*Motto: „Celălalt e infernul”
(Jean Paul Sartre)*

Majuru Adrian

Aparent, sinuciderea ar fi un rezultat legat organic de modernizarea într-un ritm accelerat a unei societăți, ale cărei resorturi sunt ancorate într-un fond în mare parte opozant și refractar schimbărilor radicale.

A ține pasul cu schimbările galopante care transformă o societate premodernă, nu era un act săvârșit cu ușurință. Foarte mulți se prăbușeau, lăsându-se purtați de diferite curente imaginare: fie deveneau radicali și opuneau rezistență la nou, fie deveneau mai moderați față de schimbare dar care promovau și vechile valori. Existau frustrări, existau angoase, neîmpliniri, un echilibru adeseori bulversat și de neregăsit. Mai degrabă cei care se ancorau în ‘nou’ (fie că n-avea încotro, fie că asta doreau) și nu-i puteau rezista până în final, își puneau capăt zilelor.

Sinuciderea, avea ca factor cauzal determinant, o schimbare bruscă – afectivă, socială, spirituală – căreia nu i se putea rezista cu ușurință. Astfel de schimbări radicale s-au petrecut ciclic în istorie dar epoca modernă – probabil datorită mărturiilor numeroase și variate care s-au putut păstra – a accentuat fenomenul sinuciderii.

¹ La baza acestui demers este studiul redactat la începutul veacului XX (publicat în 1904), de doctorul Nicolae Minovici: *Studiu asupra spânzurării*, I. V. Socecu, București, 1904. Temele abordate de doctorul Nicolae Minovici au rămas până astăzi un inedit care nu a mai fost continuat.

Doctorul Nicolae Minovici s-a născut la Râmnicu Sărat, pe 23 octombrie 1868. După absolvirea facultății de medicină, ajunge într-o primă fază preparator în laboratorul de chimie al fostului său liceu în 1891, unde va profesa între 1896–1899. În 1899, după susținerea tezei de doctorat, va deveni medic legist al Tribunalului Ilfov (1899), precum și profesor de medicină legală la Școala de Științe de Stat. În 1901 îl găsim la Berlin unde lucrează la Institutul de anatomie patologică iar în 1902, la Paris, unde urmează cursuri de psihiatrie medico-legală și antropologie. În 1915, va deveni conferențiar după ce înființează cu o serie de colegi serviciul „Salvării”. Cu 1932, va prelua catedra de medicină legală din București (după bogata activitate similară desfășurată la Cluj cu 1919, unde înființează și un institut de medicină legală). A fost primar al comunei Băneasa și al sectorului III Albastru. Este creatorul Muzeului de Artă Populară care îi poartă numele (1905). Între lucrările de specialitate mai amintesc: *Tatuajurile în România* (1898), *Pericolul social al practicării ocultismului*, *Hereditatea în criminologie*, *Neomalthusianismul*, etc.

* Comunicare susținută la coloctviul organizat de Muzeul Național Cotroceni (13/14 decembrie 1999)

Bucureștii veacului al XIX-lea, cunoștea un proces accelerat de modernizare. Urbanizarea, noul ambient arhitectural sau al vieții private, ascunde numeroase zbateri și readaptări la ‘nou’; un zbucium afectiv și social într-un ritm galopant. Tradiția familiei se dizolvă în spațiul urban, contractul marital devenind flexibil, raporturile inter-umane se diferențiază mai mult, devenind imprevizibile; nesiguranța, neîncrederea devin sentimente care se permanentizează în mentalul colectiv și în imaginarul social².

Orașul corupe. Este cel care strică bunele moravuri. Dar este și un factor de progres. Problema este că orașul – în spațiul românesc – nu s-a născut dintr-o experiență proprie, din resorturi autohtone – ci dintr-una împrumutată de la alții ad-integrum: de la arhitectură și rețea stradală, la vestimentație, maniere și limbaj. Această adaptare în mare măsură imparțială și superficială a dat naștere – la nivelul individual și al colectivităților – a unui permanent conflict, între vechi și nou, între cum e bine și ce este rău, ș.a.³.

Doctorul Nicolae Minovici afirma în 1904 faptul că spre deosebire de Occident unde sinuciderea este apanajul spațiului rural, „la noi, din contră, orașele ne dau numărul cel mai mare de spânzurați. În ele găsim acci indivizi care, lipsiți de mijloace pentru susținerea vieții, și-au ales ca fel de sinucidere spânzurarea. Însăși orașele le oferă adesea cauzele determinante ale spânzurării”⁴.

Procesul este similar în anii pe care-i parcurgem cu 1990 dar trăsăturile sunt diferite. Spre că voi putea realiza în viitor un demers dedicat acestei probleme.

Demersul de față îl consider necesar cel puțin din două ipostaze: una istoriografică, legată de viața privată – subiect abordat fragmentar de istoricii noștri și o alta din perspectivă sociologică și psihologică care, prin argumentele ei pot demonstra o varietate de trăsături ale societății românești urbane în perioada ei de devenire (formare).

² O interesantă mărturisire în acest sens o redă Neagu Djuvara prin cuvintele însemnărilor lui Marc Girardin:

„...Principiul bunelor moravuri este spiritul de familie; la noi, familia, din pricina divorțului care se capătă așa de ușor, nu are nici o statornicie. (...) Copiii care-și au mama într-o familie, tatăl în alta, și care, neștiind pe cine să respecte și să iubească, nu au nici centru, nici punct de legătură; femeile care la o petrecere își întâlnesc primii doi sau trei bărbați, sunt la brațul celui de-al patrulea și zâmbesc atunci când cel de-al cincilea le dă târcoale. (...)”. (Nicolae Djuvara, *Între Orient și Occident. Țările române la începutul epocii moderne: 1800–1830*, Humanitas, 1995, București, pp. 116–117).

³ Asupra acestui subiect prezint selectiv o serie de autori ale căror lucrări de specialitate le abordează fragmentar: Henry Stahl, Ionescu Gion, Frederic Dame, Nicolae Iorga, George Potra, Constantin Giurescu, Dan Berindei, Ștefan Lemny, Daniel Barbu, Victor Bâlculescu, etc.

Menționez o mărturie în sensul raportului ruptură dintre vechi și nou:

„...Unii bărbați au păstrat portul oriental; alții umblă îmbrăcați europenește; iar aceste două porturi pot fi văzute în aceeași familie; tatăl este îmbrăcat boierește, fiul franțuzește; (...) nu am văzut pe nimeni sub 40 de ani să poarte haine orientale. Femeile însă, de multă vreme, se îmbracă toate europenește (...)”. (Saint Marc Girardin, *Souvenirs de voyages et d'études*, apud. Neagu Djuvara, op. cit., pp. 105–106).

⁴ Nicolae Minovici, op. cit., pp. 26–27.

Asupra acestui subiect, s-a aplecat un medic legist, Nicolae Minovici, a cărui teză de doctorat, publicată în 1904 („Studiu asupra spânzurării”, București, I. V. Socecu, 1904) a rămas inedită ca temă și poate fi folosită în egală măsură de istorici, psihologi, sociologi, medici, ș.a. Istoria vieții private bucureștene este o temă nouă și fragilă în istoriografia noastră cu atât mai mult un capitol redus al acesteia, sinuciderea.

București anilor '1900 era un centru urban în creștere care atrăgea la frontierele sale flexibile, elemente de viață rurală sau din afara României, familii de țărani sau muncitori specializați sau nu, din Transilvania, centrul și sud-estul Europei. Această populație de margine încerca cu greu să-și mențină situația financiară precară ba chiar să aceedă la mai mult. Era o competiție în care trebuia să te integrezi iar pe parcursul acestei curse, mulți nereușind să țină pasul, se retrăgeau, sau își puneau capăt zilelor neîndurând eșecul⁵.

Modalitățile prin care bucureștenii își puneau capăt zilelor erau variate: prin arme de foc (120 de bărbați și 8 femei), otrăviri (46 de bărbați și 71 de femei), spânzurări (44 bărbați și 17 femei), aruncări înaintea trenului, prin împungere sau tăiere, aruncări pe fereastră, înecări, asfixii de cărbuni. La finalul diagramei privind perioada unui deceniu (1891–1902), sinuciderea prin spânzurare era predominantă cu 136 de cazuri.

Societatea modernă bucureșteană era un angrenaj social foarte greu de suportat de persoanele în puterea vârstei (30–60 de ani) și mult mai greu de divorțați (3870 bărbați și 224 femei), văduvi (826 și 125) și celibatari (240 și 88). Potrivit altei diagrame, majoritatea sinuciderilor se petreceau primăvara, însă toamna creștea numărul celor care se spânzurau⁶.

Foarte interesantă rămâne clasificarea sinucigașilor după profesie, putând astfel să vedem care erau categoriile profesionale mai afectate de schimbare și modernizare și care era diagrama profesiilor obișnuite spațiilor de margine ale orașului București la începutul veacului acesta. Desigur, cei mai mulți erau fără

⁵ Referitor la acest contrast, menționez selectiv următoarea reflecție:

„(...) în nepăsarea și sărăcia lui, muncitorul valah ia un turban de la turc, un calpac de la grec, o opincă de la armean, un brâu de la bulgar sau de la cel venit din Crimeea, un pantalon de la albanez, încât amestecul acesta ciudat este, pentru un european, un spectacol mult mai atrăgător decât bietele noastre carnavaluri”. (Raoul Perrin, apud. Neagu Djuvara, op. cit., p. 168).

La calălalt capăt, boierii valahi „trăiesc într-un lux și o bogăție care cu greu pot fi depășite în vreuna din capitalele Europei. Balurile și petrecerile date de ei, cu rochiile și pietrele scumpe pe care le poartă soțiile lor, întrec orice închipuire”. (Sir Robert Ker Porter, apud. Ibidem, p. 111).

Mizeria cotidiană era prezentă și o sută de ani mai târziu de la întâmplările povestite mai sus. Iată o simplă știre de ziar relevantă în acest sens:

„(...) Tunelul hotelului Dacia (Hanul Manuc n.a.), continuă să fie și acum ca și altădată adăpostul mizeriilor capitalei. Și cum sărăcia nu cruță intelectualitatea... tunelul Dacia păstrează ceva din celebritatea aceloră căroră le-a oferit adăpostul pentru o noapte. Pe vremuri, nefericitul și talentatul poet St. Petică, era oaspetele cel mai obișnuit ca și cel mai ilustru al Tunelului. Dar câți alți proletari, intelectuali, studenți, ziariști, n-a adăpostit acest tunel laolaltă cu plebea suferindă care înfruntă viața și străzile în căutarea existenței pentru o zi numai – căci în lumea acestora fiecare zi vine cu norocul ei”. (Adeverul, an. XXXVIII, no. 77, sâmbătă 17.III.1917, p. 2).

⁶ Nicolae Minovici, op. cit., pp. 11–23.

profesiune (prostitute, vagabonzi, hoți – 18 bărbați și 5 femei) iar apoi urmau în ordine: menajere (11), cismari (10), muncitori și comercianți (câte 9 de fiecare branșă), șapte funcționari și tâmplari, patru brutari, birjari și zugravi (câte trei), zidari, cântăreți, jocari, fierari și rentieri câte doi, cerșetori, samsari, dogari, căruțași, sacagii, bragagii, medici, bucătari, ipsosari, pălărieri, friseri, caretași, institutori, școlari, lampagii, zodiași, croitori și tocilari, câte unul. Toți aceștia s-au spânzurat⁷.

Bucureștii erau un oraș cosmopolit, cu puternice comunități etnice de meseriași și liber profesioniști. Ei formau contingentul care sprijinea modernizarea societății bucureștene iar numărul lor este consistent și printre sinucigași. Astfel, cei mai numeroși erau ungurii cu 48 de cazuri (39 bărbați și 9 femei), iar apoi urmau românii (19 bărbați și 14 femei) și transilvănenii (14 și 4) urmați de israeliți (17 bărbați și două femei), germani (6 și 1), doi italieni, doi țigani, câte un rus, albanez și bulgar dar și trei necunoscuți ca etnie. Doctorul Nicolae Minovici a dedus că „ungurii sunt aici aceia care, ca naționalitate, dau spânzurării contingentul cel mai mare și la care adăogând și numărul de 18 români transilvăneni avem un total de 66 care întrec cu 1/2 numărul Românilor. Acest fapt se datorează poate și împrejurării că în Ungaria pedeapsa cu spânzurarea există și astăzi (1904 n.a.). Numărul românilor, în raport cu streinii e foarte mic; din statistica noastră se vede că din 136 de spânzurați, avem 33 români și 103 streini, adică a patra parte din totalul spânzuraților îl formează românii”⁸.

Pe București, pe anul 1899 un individ din 2000 se sinucidea prin spânzurare⁹.

Cauzele sinuciderilor prin spânzurare erau variate și se regăsesc în întregime ca rezultat al frustrărilor și neîmplinirilor cotidiene: alcoolismul, alienația, mizeria, certuri de familie, boli cronice, pasiunile, întristarea, lipsa de ocupație, lipsa de protecție sau pierderea de procese, datoria de bani sau lipsa

⁷ Ibidem, pp. 24–25.

⁸ Idem.

⁹ Iată câteva anunțuri din presa vremii care relatau cazuri de sinucideri, încercând să dezlege misterul care le-au determinat:

„(...) Drama de la sanatoriul Diaconeselor. (...) ca să termine cu o grozăvie boală de nervi care-i tortura viața, d-na Apfelbaum... și-a pus capăt zilelor și suferinței... spânzurându-se de cuierul din fața ușii de la intrare a camerei sale”. (Adeverul, an. XXXVIII, no. 94, no. 111, marți 3.04.1917, p. 2).

„(...) Tragicul sfârșit al unei demente de la azilul Teodora Economu din curtea bisericii Udricani, a fost teatrul unei sinucideri bizare și înfricoșătoare. Elisabeta Dumitrescu, de vre-o două zile nu și-a mai făcut apariția... fiind descoperită de vecinile sale. Un spectacol înfricoșător se înfățișă celor de față. Jos pe scânduri zăcea inert corpul nefericitei bătrâne, cu gâtul lângă o strachină plină cu sânge. Elisabeta Dumitrescu, în prada unei furii de nebunie, își tăiasă cu briceagul laringele, având însă grija ca să-și așeze lângă gât o strachină în care să i se strângă sângele”. (Adeverul, an. XXXVIII, no. 113, sâmbătă 7.04.1917, p. 2).

„(...) Într-o cameră a hotelului Universal (care există și astăzi n.a.), din strada Gabroveni, o fată tânără de moravuri ușoare a încercat ieri să se sinucidă înghițind câteva pastile de sublimat coroziv. Numele ei: Niculina Ionescu”. (Adeverul, an. XXXVIII, no. 172, joi. 7.06.1917, p. 2).

de ocupație, dar cele mai multe nu avea motive cunoscute (52 de cazuri)¹⁰. Prezint în continuare câteva cazuri:

În ianuarie 1899, soția unui sas care se spânzurase, cizmar de meserie, declarase „Mai toată săptămâna care a precedat ziua fatală a umblat razna. Era bețiv și avea un fel de furie...”. Soția unui ungur, dogar de meserie, povestea în octombrie 1899: „Sunt căsătorită cu el de 16 ani. Avem o fată de opt ani. Suntem săraci. Am venit în România de 8 ani. Eu am fost servitoare și el lucra dogăria. Altfel era sănătos, numai că avea darul beției, din care cauză ne certam adesea”. În iulie 1902, un cârciumar de 52 de ani, român, se sinucide. Soția sa povestește „că a avut o viață pașnică și a făcut patru copii. Asupra cauzei care l-a determinat a se spânzura zice că de la o vreme încoace de când dânsul se află fără nici o ocupație, îl auzeam câte odată că are să-și curme zilele, ba chiar sunt două săptămâni de când într-o noapte am fost deșteptată din somn de el și foarte iritat, mi-a spus că-i este rău și că s-ar fi spânzurat însă i s-a rupt sfoara”.

Un bărbat în puterea vârstei „avea 40 de ani” și care locuia pe strada Justiției, fost cântăreț la Popa Tatu și biserica Scaune, s-a sinucis în mai 1896, lăsând și câteva rânduri care se încheiau cu afirmația că „viața îi face groază, blestemând pe un protoereu care l-ar fi împins la această sinucidere”. A fost catalogat drept nebun!

Tot nebun a fost considerat un ungur, vopsitor de meserie, care s-a sinucis la 63 de ani (iulie 1902) deoarece nu a rezistat pierderii fiului său care „urmase dreptul la Viena”. Soția sa povestește că „vorbea aiurea, i se părea că vede pe fiul său – vorbea cu el – pleca de acasă pentru a se duce după fiul său. Ieșea afară din oraș pentru că spunea că îl aștepta fiul său la o oră fixă. Acum în urmă spunea că e sătul de viață și că n'are la ce mai trăi”. Printre alți ‘nebuni’ au fost și comerciantul C. A. care ar fi avut „ideea fixă de a se sinucide” precum și tânărul de numai 17 ani, de profesie tipograf, care ceruse să nu mai fie autopsiat, deoarece nu se va găsi „nici un cap de nebun ci un suflet la care nu poate afla nimic”.

Mizeria cotidiană, neajunsurile și starea permanentă de stres i-a determinat pe mulți bucureșteni să se sinucidă. Dintre mărturiile lăsate de aceia care au trecut acest prag prezint unele repere: „Mă omor, fiindcă văd mizeria că mă doboară, nu voi să cer nimic nimănui; nu voiam decât să găsesc de lucru”.

Un israelit de 60 de ani, căsătorit, care s-a sinucis în mai 1902 afirma în rândurile lăsate: „D-le procuror, prin aceasta vă fac cunoscut că, cauza sinuciderei mele este mizeria. Am fost comerciant și proprietar, azi am pierdut totul, nu am cu ce să mai țin casa, am nevastă și 5 copii, unul este însurat, iar altul a plecat nu știu unde, după hrană, și eu cu nevasta și cu 3 copii ședem în strada A. Nu are nimeni vină de această sinucidere. Mă numesc S.I.R. București, 28 mai 1902”.

Un german, ipsosar de meserie, văduv în etate de 54 de ani, înainte de a se sinucide a lăsat fiului său o scrisoare relevantă ca mesaj și stil pentru un simplu meseriaș: „Fiul meu Frantz, / Mă duc din lume, nu e nimica de sperat! Lucru de loc, nici bani nu sunt așa de curând. N'am voit!!! Ajunge c'am adus

¹⁰ Nicolae Minovici, op. cit., cap. *Cauzele spânzurării*, pp. 27–43.

din Belgrad 5 persoane și acum ești singur-singurel. Nu e nici un ajutor și nici un rost de a găsi așa de curând de lucru, nu pot nici ție, nici mie s'ajut. Rămâi cu bine și fii cuminte și bun, Frantz, și fii sânguitor, nu uita povețile mele!!!

Ultimul salut, devotatul tău tată, până la moarte, nu mă uita, încă odată rămâi cu bine. Nu sunt demn ca tată, să mă urăști că tata pleacă. 28 iunie 1897”.

Un ungur, tăbăcar, căsătorit, în etate de 55 de ani, s-a sinucis cu o zi înaintea căsătoriei fiicei sale, deoarece i-au mers prost afacerile timp de doi ani.

Cele mai multe sinucideri la începutul acestui veac au avut loc pe străzile Kisselef, Dudești, Regală și pădurea Băneasa (câte 4 cazuri); Popa Tatu (3 cazuri), Carol, Tunari, Minotaurului, Cișmigiu, Berzei, Plevnei și Griviței (câte două cazuri), etc.

Să fie oare alcoolismul, mizeria, presupusa nebunie, rezultatul final a unei cauze mult mai profunde și imprevizibile? Mulți dintre cei care s-au sinucis, au lăsat câteva rânduri care au evidențiat acest lucru. Iată un caz: „D-le Prim-Procuror, Astăzi mi-am curmat firul vieții nu din cauza miseriei, sau din gelosie, ori că am avut vr'o manie, nici vreo boală incurabilă, (am avut toată facultatea întreagă) sau că sunt într-o etate trecută; dar tot ceea ce m-a împins, să mă sinucid e numai și numai moșicia unor oameni, care sunt invidioși, geloși, lacomi și setoși de munca altuia”; sau altul: „Eu azi mi-am curmat firul vieții nu din miserie sau gelozie, dar mi s-a urât a mai trăi în această lume geloasă și invidioasă”.

Cea mai impresionantă este scrisoarea dedicată special doctorilor Mina și Nicolae Minovici de un sinucigaș: „Mă rog foarte mult Domnule Doctor Mina să mă scuzați de atâta polologhie, dar am auzit odată pe Dl. Dr. Nicu fratele D-voastră că tare ține de mult a avea scrisorile sinucişilor, deci am voit să fac o plăcere și pe de alta să-l și rog ca să nu mă mai chinuiască și mort că destul am fost persecutat de oameni în viață. Iată unde ajung oameni care și ține cinstea până la moarte și să nu mai vadă această infamă lume”¹¹.

Răutatea oamenilor, josnicia și nimicnicia lor i-a împins pe unii direct către sinucidere iar pe cei mai mulți către același final, dar pe o cale mai ocolită: alcoolismul, aparenta nebunie, mizeria, dezgustul de viață care se permanentizează ca trăire afectivă, într-o societate care abuzează josnic de încrederea și bunăvoința fiecărui individ. Proverbul de un strivitor specific românesc, „Facerea de bine este...” rămâne un argument pe măsura celor prezentate; desigur nu unul științific sau istoric ci mai degrabă folcloric sau antropologic însă trimiterea lui este atât de profundă, de veche și actuală încât rezistă comparațiilor.

În perioada interbelică, numeroase sunt mărturiile legate de neputința de a rezista în fața indolenței, proastei creșteri și a nepăsării. Jeni Acterian, scria în jurnalul său, – după o vizită de familie –, într-un mod care presupune disperarea: „sunt proști, stupizi, vulgari, grotești, burghezi, mărginiți, cramponi,

¹¹ Idem.

nedelicați, plicticoși, animale. Mi-ar face plăcere să-i scuip. Mă sufoc cu adevărat în acest mediu. Cine oare mă va scoate de aici?”¹².

Dinu Pillat, pune în cuvintele eroului său de roman, propria-i frustrare: „Aceasta se numește viață. Scriitorii o socotesc demnă de a umple paginile romanelor lor. Filosofii îi găsesc tot felul de semnificații. Și eu mă întreb de ce nu mă sinucid mai curând”¹³.

Realitatea era bine surprinsă și de Petru Comarnescu în jurnalul său interbelic: „Dezgustat de intelectuali, de căinoșenia lor, de mâncătoria și vulgaritatea sau suficiența diabolică a unora dintre tovarășii de generație, încep să mă depărtez de dâșii. Dar nici lumea bună, cu snobisme și superficialități ei nu mă atrage”¹⁴.

Toate aceste frământări reale, ale fiecărui individ sau fiecărei colectivități minoritare, erau presiuni suficient de puternice să provoace dezgust de viață, apatie, indiferență, resemnare bolnăvicioasă, etc. Sinuciderea venea adesea ca ultimă alternativă pentru o existență fără nici o variabilă, lipsită de un viitor sau un ideal apropiat sau îndepărtat¹⁵.

Potrivit lui Ernest Borneman, sinuciderea are mai multe cauze și semnificații. Sinuciderea „are adesea motivare sexuală, nu numai în capul acelor indivizi care își iau viața ca o consecință a deziluziei amoroase ci chiar la acei oameni care încearcă o plăcere sexuală practicând perversiuni care conduc până în pragul morții sau chiar dincolo de ea (v. autocrucificarea, automasochismul, autosufocarea, etc.). (...) Când pulsionea morții e foarte strâns legată de libidou și e întoarsă spre interiorul individului în așa mod, încât sinuciderea e fără echivoc investită cu senzații care în termeni juridici s’ar putea defini ca un act de senzualitate violentă în confruntare cu sine însuși, cu alte cuvinte s’ar putea numi omucid sexual al propriului corp. (...) Există o afinitate deosebită între motivațiile suicidului și metodele pe care subiectul le adoptă pentru a o pune în practică. Wilhelm Stekel (1868–1940) pune accentul pe faptul că fetele ‘căzute’ se aruncă de la fereastră. Își dau foc subiecției arși de ‘focul pasiunii’. Se otrăvesc cei care se simt înconjurați de invidia veninoasă a celorlalți. (...) Revelator e de asemenea numărul de cazuri de sinucideri în doi, numită în franceză ‘folie a deux’ (nebunie în doi). Gândul că viața a devenit insuportabilă provine de la acel partener care este puternic influențat de pulsionea morții. El este cel care sugerează ideea sinuciderii partenerului mergând până chiar la uciderea partenerului după ce a avut consensul său, în final ucigându-se și el”. (versiunea în limba română: N. Merișanu)¹⁶.

¹² Jeni Acterian, *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit 1932–1949*, Humanitas, București, 1991, p. 48.

¹³ Dinu Pillat, *Tinerețe ciudată*, Minerva, București, 1984, pp. 95–96.

¹⁴ Petre Comarnescu, *Jurnal 1931–1937*, Institutul european, Iași, 1994, p. 47.

¹⁵ Pentru o astfel de prezentare, a se vedea între altele, Adrian Marino, *Pentru Europa*, Editura Polirom, Iași, 1995.

¹⁶ Ernest Borneman, *Dizionario dell'Erotismo. La Fisiologia, La Psicologia, Le Pratiche, L'Immaginario, La Patologia, La Storia, Dell'Amore e del Sesso*, Biblioteca Universale Rizzoli, Milano, 1988, pp. 838–839.

Alături de cerșetorie, vagabondaj, prostituție, crime și alte repere cotidiene ale societății moderne, sinuciderea face parte dintr-un angrenaj social, mental și imaginar, fiind unul dintre finalurile posibile ale celor amintite mai sus. Nu există în istoriografia noastră modernă, privind istoria Bucureștilor sau istoria urbană în general, o prezentare a acestor fenomene sociale iar prezentul demers, neacademic, se dorește a fi un impuls pentru abordarea unor astfel de teme de către istoriografia noastră precum: nebunia, snobismul, prostituția, minoritățile sexuale, confesionale, culturale, alcoolismul, miZeria cotidiană, etc. Toate aceste realități firești și într-o dezvoltare progresivă în mediul urban modern, sunt servite de un număr restrâns de indivizi în comparație cu corpul social majoritar; despre aceste realități, istoriografia noastră modernă păstrează tăcerea.

SUMMARY

Upon Suicide, in Bucharest, By the Years 1900

by Adrian Majuru

The study has as a starting point the doctorate paper of Dr. Nicolae Minovici, paper published in 1904 and bearing the title „Study Concerning Hanging”. Suicide was a phenomenon linked with the complex changes in the life of the marginals of Bucharest, during the XIXth century. The modalities of suicide are enlisted, according to epoch documents. Besides begging, vagrancy, prostitution, crime and other daily events, suicide was part of a social, mental, imaginary complex that made the substance of urban life.